

Naslovna stran

Fran Milčinski

Tolovaj Mataj

in

druge slovenske pravljice

Pebook, 2014

O tej e-knjigi

»Tolovaj Mataj in druge slovenske pravljice«; Fran Milčinski, 1917

© PeBook, 2014

PeBook

Popular eBooks Publishing Co.

Mengeš, Slovenija

Spletna stran: *PeBook*

Publicirala v elektronski obliki založba PeBook, Maj, 2014

Dostopna v elektronski obliki na spletni strani: *E-knjigarna Ptica*

CIP - Kataložni zapis o publikaciji

Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

821.163.6-93-34(0.034.2)

MILČINSKI, Fran, 1867-1932

Tolovaj Mataj in druge slovenske pravljice [Elektronski vir] / Fran Milčinski. - El. knjiga. - Mengeš : PeBook, 2014

ISBN 978-961-6944-77-9 (ePub)

ISBN 978-961-6944-78-6 (mobi)

ISBN 978-961-6944-79-3 (pdf)

273954816

Avtorske pravice in licenca

Vse pravice pridržane.

Nobenega dela te knjige ni dovoljeno reproducirati, prenašati ali uporabljati v izvorniku ali v prevodu v kakršni koli obliki in s katero koli tehniko, elektronsko, mehansko, s fotokopiranjem, snemanjem ali s katerim koli sistemom za shranjevanje, obdelavo in prenos podatkov brez pisnega dovoljenja založbe.

Ta e-knjiga je namenjena vaši osebni uporabi. Ni je dovoljeno prodajati naprej ali podariti drugim osebam. Če bi želeli to e-knjigo podeliti z drugo osebo, prosimo kupite dodatni izvod za vsaki osebi, kateri bi jo radi podarili. Če berete to knjigo, a je niste kupili ali ni bila kupljena za vašo osebno uporabo, potem bi bilo dobro, da bi si kupili vaš lasten izvod te e-knjige. Zahvaljujemo se vam, ker upoštevate in spoštujete avtorsko delo vseh sodelujočih avtorjev in založbe.

Vsebina

Naslovna stran 2

O tej e-knjigi 3

Avtorske pravice in licenca 3

Vsebina 4

Tolovaj Mataj in druge slovenske pravljice 5

1. Tolovaj Mataj 5

2. Puta in petelinček 8

3. Zakleti zaklad 8

4. Gospod in Sveti Peter 11

5. Sojenice in cigan 13

6. Sin jež 18

7. Mrtvi ženin 21

8. Laži 24

9. Žena ni marala otrok 27

10. Trije hlapci 28

11. Kačji kralj Babilon 33

12. Jurko je iskal strahu 36

13. Dva brata 40

14. Poldrugi Martin 44

15. Zlata hruška 46

16. Predica in mrlič 50

17. Butalski policaj in Cefizelj 53

18. Kralj Matjaž 54

19. Sojenice in kralj 57

Tolovaj Mataj in druge slovenske pravljice

1. Tolovaj Mataj

Kmet Jernač je na sejmu prodal vola. Zadovoljen je bil s kupčijo, zato si ga je privoščil polič za žejo, še drugega za kratek čas, še tretjega čez mero. Prešerne volje se je vračal domov, pa sta ga na potu zajela mrak in megla. Sam ni vedel kaj, zašel je vstran in zagazil v močvaro. Tla so mehka in se vdajala, bolj in bolj se mu je ugrezal korak, oko ni segalo dalj nego roka, skoraj ni mogel ne naprej ne nazaj. Klical je na pomagaj in rotil Boga in za Bogom vruga, naj ne dovolita, da tukaj pogine.

Kar zasliši za sabo glas: »Kaj mi daš, pa ti pomagamo?«

Kmet odgovori: »Povej, kaj hočeš, da bom vedel, ali imam!«

Neznani glas pravi: »Daj mi, kar imaš doma in sam ne veš, da imaš!«

Kmet si je mislil, to ne bo prida vredno, za kar ne bi vedel pri svoji hiši, in je hitro obljubil in zdaj je uzrl tik pred sebe majhnega moža v zelenem svitu, v rokah je držal pismo in pero in kmet je moral z lastno krvjo podpisati dano obljubo. Pa ko je podpisal, ga je zeleni mož z lahko roko prenesel na trdno cesto, še mu je pokazal pot in vzela ga je tema.

Domov prišedši kako se je prestrašil Jernač: v zibelki je spalo drobno dete, rodilo se mu je, ko ga ni bilo doma. Žena je bolna ležala in je videla, kako se je zganil mož in prebledel; vprašala ga je in ni odnehala, da ji je povedal, kaj se je zgodilo. Premilo je zajokala: »Kaj si storil, rodnega sinčka, željnega, ljubega, si prodal vrugu!« Obrnila se je v zid. Petelin je odpel polnoči, pa je še jokala, zvonar je odzvonil beli dan, pa je še ihtela, svetla Danica je gori prišla, pa je izdihnila za zmeraj in kmet je bil vdovec in nebojčeno dete brez matere.

Tekli so dnevi, tekla so- leta, sinček je rasel, pa ko se mu je zdramila pamet, je videl in se čudil: kadar mu oče reže kruh, vsakokrat se joče. Vpraševal je in silil zakaj, ali očetu je bilo hudo in ni maral in mogel razodeti resnice. Ljubil pa je sina in da ga morebiti vendar reši iz oblasti pekla, kamor ga je prodal ne vedoč, ga je poslal na visoke šole, naj ga izuče za mašnika.

Sin se je izšolal, pel je novo mašo, oče ga je bil vesel, ali solze je le še točil in sinu tajil zakaj. Gre oče neki dan v hrastovino, sin novomašnik z njim. Oče seka panje, mu reče sin: »Dajte, oče, naj še jaz poizkusim svojo moč!« Oče mu da sekiro, sin napne sile in žile in jo globoko zasadi v panj. Pa po-klice odeta: »Oče, pogledjte, nekaj je v panju!«

Oče pogleda, ne vidi ničesar, še z roko seže v cep. Tačas sin izdere sekiro, panj se sklene in uščipne očetu prste, da je zavpil od bolečin. Reče sin: »Oče, prišla je ura, da mi morate povedati, zakaj se vsakokrat jočete, kadar mi režete kruha! Dokler ne poveste, ne rešim Vam roke. Vas boli, mene boli še huje,« Zdaj je oče v silnih bolečinah razodel :»Joj, prejoj, moj ljubi sin, zelenemu možu sem te prodal, nesrečni oče; in sem mu dal pismo, ko se vedel nisem, da si na svetu!« Sin je s sekiro razklenil čep, da je oče zopet umaknil roko, potem je rekel: »Nikar se ne jokajte, oče, kupčija se razdere, grem in poiščem pismo, če treba sredi pekla!«

Ni odlašal, da stori, kar se je namenil. Vzel je kadila in posvečene vode in se napravil na pot. In je šel in je hodil, hodil devet dolgih mesecev. desetega en dan, da je prišel v deželo, kjer travica ne zeleni, žito ne rodi, zvonovi ne zvonijo, petelinčki ne pojo. Sonce se je nagibalo za goro, da zaide v naročje božje milosti, pa je videl pred sabo hišo, ta hiša je bila pokrita s samimi mrtvaškimi glavami. Stopil je v vezo. Za širokim ognjiščem se je sukala starka; komaj ga je zagledala, že mu je zaklicala: Duša krščena, beži od tod! Tolovaj Mataj je te hiše gospodar, devetindevetdeset glav je že ubil in se pravi, da jih mora biti sto. Gorje ti, če te zaloti!«

Mašnik je odgovoril: »Pred pekel grem in se ne bojim; pa bi se bal človeka? Ne ganem se odtod.« Ženi se je smilil in ga je prosila in prosila, da je slednjič ubogal in se je zleknil pod orjaško posteljo, skrbno je čezenj poveznila korito.

Ni bil dolgo skrit, je prilomastil tolovaj. Sukali sta se mu krvavi očesi kakor mlinska kamena in je kričal in dejal: »Diši mi, diši mi krščena kri!« Žena je tajila, tolovaj Mataj pa je z betom v roki dregal po kotih in je dregnil pod posteljo in staknil korito, pod koritom mašnika. Zakrohotal se je, da so zabrnela okna: »Črn mož, o pravem času si prišel. Imam na strehi devetindevetdeset glav, se ene mi je treba, da jih bo sto. Pridi na plan, hajdi na dan, da poskusiš moj bet!« In ga je potegnil izpod postelje.

Mašnik je rekel: »Ne dotikaj se me! Zakaj jaz sem prodan, zdaj grem pred pekel, iskat svojo dušo. Mataj se je krohotal, da so pokale šipe: »Če je tvoja duša v peklu, kje bo moja! Ostani pri meni to noč, nikar se ne boj. Ali če prideš v pekel, baraj in poglej, poglej in baraj, kako posteljo, reci, da pripravljajo tolovaju Mataju!« Tako je mladi mašnik prenočil pri starem razbojniku, zjutraj z rumeno zarjo je šel naprej. Čez peščene poljane, kamnite bregove, prek gnilih voda ga je peljala pot, da je došel do pekla.

Peklenska vrata so bila zaprta. Pokadil jih je s kadihom, pokropil s posvečeno vodo, pa je zagrmelo, kakor da se bliža sodni dan, in vrata so se odprla na stežaj. Ven se je udrlo vragov kakor listja in trave. »Kaj hočeš od nas, ti črni mož?« Mašnik je govoril: »Moj oče me je prodal zelenemu vragu, ono pismo mi dajte nazaj!« Vragi so zbežali in zopet pritekli: »Svojega pisma ne dobiš!- in so treščili peklerska vrata.

Mašnik pa ni nehal in je kadil in kropil, raznesla so se vrata na drobne kosce in je prišel predenj sam Lucifer, gospodar vseh vragov. Obe trepalnici je imel podprti, vsako s petimi železnimi drogi — tako je bil star. Ni maral duhati kadila, ni strpel posvečene vode in je ukazal: »Kdor ga imaš, pismo, daj mu ga nazaj, črnemu možu, da nas ne bo dušil s kadihom, da nas ne bo bičal z blaženo vodo!«

Drugi so molčali, zeleni vrag pa se je oglasil in rekel: »Jaz ga imam, pa ga ne dam. Imam jih še drugih pisem devetsto devetindevetdeset in rajši jih dam vseh devetsto devetindevetdeset, kakor to samo.« mašnik je kadil in kropil, Lucifer je ukazoval in rotil, zeleni vrag se je upiral in branil. Zdaj je Lucifer velel: »Vrzite ga v vrelo olje, zelenca, da se nauči, kako se uboga!«

Vragi so prijeli upornega tovariša in so ga vrgli v vrelo olje, zeleni vrag pa je klel in kričal iz kotla: »Ne dam pa ne dam.« Reče Lucifer: »Posadite ga v žareči stol!« In so ga potegnili iz kotla in ga posadili v žareči stol, zeleni vrag je tulil kakor volk, ali pokoriti se le ni maral: »Ne dam, pa ne dam.«

Zdaj se je Lucifer razsrdil in je ukazal: »Ko drugo ne zaleže, vrzite ga na posteljo tolovaja Mataja!« Ta postelja pa je bila čez in čez nabita z britvami, kosami in živimi železnimi žebliji in polita z vrelim žveplom. Zeleni vrag je slišal ukaz pa mu je pošla beseda, zarjul je od groze, kar koj je vrnil pismo. Ročno je s pismom mašnik zapustil pekel in krenil proti domu. Spotoma se je oglasil pri tolovaju Mataju. Mataj je košato sedel za mizo, obiral pečenega vola, zamakal ga z vinom iz škafa. Udaril se je z roko po stegnu: »Krščena kri, kaj si videla v peklu?« in je rezgetal od smehu in kazal široke zobe.

Pa mu je mašnik povedal, kako da ga čaka postelja čez in čez nabita z britvami, kosami in živimi železnimi žebliji, polita z vrelim žveplom, in da se je postelje zbal sam zeleni vrag.

Tolovaja Mataja je minil smeh, prestrašil se je in prebledel: »Gorje mi grešniku! Kaj naj storim, da uidem strašni kazni?« Mašnik ga je gledal in molčal. Molčal in molil. Potem je rekel: »Vsadi bet v ta pusta tla in poklekni ob njem, kesaj se in moli! Če bet ozeleni, razcvete in odcveti, če odcveti in obrodi, ti bo božja milost blizu.« In je šel svojo pot. Mataj pa je zajokal: »Zapadel sem sodbi, zame ni rešitve!«

Preteklo je devet let, desetega en dan. Tačas se zgodi, da pripeljejo mašnika sveti posli v kamnito pustoto, prazna je bila, brez grma in drevesa, ena, edina košata jablana je rasla sredi planote in prelepo dehtela, v vrtu ji je sedela bela ptica, ptica golobica. Mašnik ukaže svojemu strežaju: »Hodi gledat, odkod ta rajski duh!«

Jabolka so presladko dehtela. Hoče odtrgati eno, pa se oglasi bela ptica, ptica golobica: »Pusti, ta sad ni zrastel zate!« Strežaj se ustraši, priteče k mašniku in pove: »V jablani sedi bela ptica golobica, ki govori in brani trgati dehtečih jabolok.«

Mašnik se začudi, sam stopi k drevesu; njemu golobica ni branila, utrgal je dehteči sad in vanj ugriznil, iz jabolka se je pocedila rdeča kri. Pogledal je jablano, zdaj jo je spoznal: jablana je bila Matajev bet, ki je ozelenel, odcvetel, obrodil: pod jablano je klečal Mataj in čakal odrešitve, kolena so mu bila udrla v zemljo, po ramah mu je rasel zeleni mah, po rokah mu je rasla drobna travica.

In zatrepetalo je Mataju telo in je rekel: »Glej jablano, polno sadu, znamenje moje pokore! Dan za dnem, noč za nočjo sem močil bet s skesanimi solzami, bela ptica golobica mi je v drobnem kljunčku nosila hrane, da nisem omagal. Dan je minil za dnevom, noč je prešla za nočjo, devet dolgih let: bet je obrodil sad! Daj, sveti mož, in izpovej me, da dosežem večni mir!« Mašnik je pokleknil k Mataju in ga izpovedoval., za vsak izpovedan greh je padlo jabolko z drevesa. Mataj je utihnil. Mašnik ga je vprašal: »Ali imaš še kaj na vesti?«

Mataj je povetil glavo in molčal. Mašnik je pogledal kvišku, še eno jabolko je viselo na drevesu. »Ne boj se, ne prikrivaj mi ničesar!«

Mataj je sklonil glavo do tal in zašepetal: »Vrh strehe moje hiše stoji bela glava, glava moje rodne matere, ki sem jo ubil.« Z drevesa je padlo zadnje jabolko, iz vrha je zletela bela ptica golobica in sedla Mataju na ramo in še je rekel Mataj: »Zahvaljena bodi ptica golobica, da si me hranila toliko let, do ure moje pokore!« Golobica pa je odgovorila: »jaz nisem ptica golobica, jaz sem tvoja rodna mati, truplo mi v črni zemlji trohni, glava na tvoji strehi stoji.«

Mašnik je naredil sveti Križ in je velel: »Mataj, gori vstani, grehi so ti odpuščeni!« Mataj hoče vstati, dotika po kolenih, kolena so se k tlom prirasla – dotika po glavi, lasca ni